

Egy "felújított" napóra

Jó tíz éve már annak, hogy Keszthelyi Sándor megkezdte a hazai rögzített napórákkal kapcsolatos adatgyűjtést. Tíz éve legfeljebb néhány tucat napóráról volt tudomásunk, ez a szám mára több százra gyarapodott. Időközben valóságos népmozgalommá vált a napóra-kutatás: alig akad amatőr, aki ne gazdagította volna valamilyen adattal a Magyar Napóra-katalógust. A legtöbb napóra Budapesten található (számszerint 20 db).

A címlapunkon látható az egyik legszebb szecessziós napóra lehetne, ha avatatlan kezek nem újították volna fel többször is. A Szabadság-hegyen, az 1904-ben épült Diana utcai általános iskola déli homlokzatán található, a második emelet magasságában. Mai állapotában is magára vonja a figyelmet ez az igényes alkotás. A mintegy 2 méter átmérőjű, lángokat jelképező mozaikmező közepén látjuk a joviálisan mosolygó Napot, szájában árnyékvetővel (hasonlóan a Bródy Sándor utcai, a Keleti Károly utcai és a megyeházi napórákhoz). Minden adva van hát egy szép napórához, egy dolog kivételével: számlapnak nyoma sincs! Pedig ott kellene lennie a napkorong és a klinkertégla-ív között! A régi szabadság-hegyi lakosok emlékeznek is rá, hogy valamikor megvolt még a számlap. A hitetlenkedők meggyőződhetnek erről dr. Siklóssy László 1929-ben kiadott Svábhegy c. könyvéből. E jeles mű 182. oldalán láthatjuk a svábhegyi elemi iskola — sajnos kisméretű — képét, melyen egyértelműen látszik az egykori számlap! (Ez a szép könyv 1987-ben az Állami Könyvterjesztő Vállalat reprint sorozatában ismét megjelent, néhány helyen még kapható. A svábhegyi csillagvizsgálóról is olvashatunk benne.)

A számlap valamikor a 60-as években "tűnhetett el", egy tatarozás során. Lehet, hogy megoldhatatlan feladat elé állította a felújítókat, így az egyszerűbb módszert választották — lefestették (talán le is verték). Ez év nyarán ismét felújították az iskola homlokzatát, így a napórákedvelőkben felébredt a remény, hátha visszakapja eredeti alakját napóránk. Sajnos nem így történt. Az egyetlen újítás az, hogy "korrigálták" az árnyékvető pálcá helyzetét, és jelenleg a falsíkra merőlegesen áll, míg korábban — nagyjából — a pólusra nézett. (Ilyen, elege hibásan tervezett árnyékvetőket sajnos szép számmal találunk budapesti épületeken...)

Sajnos ilyen a magyar napóra-sors. Sorolhatnám a végtelenségig a letatarozott, szándékosan megrongált napórákat, vagy azokat, amelyek az érdektelenség, a hanyagság miatt pusztulnak. Újabban a nyári időszámítás is "rongálja" napóráinkat, azon személyek képében, akik — ha eljön az idő — a napórákat is átállítják, az árnyékvető elgörbítése útján. Így pedig előbb-utóbb le fognak törni azok a pálcák...

Nem elég katalogizálni, leírni a napórákat. Nem elég sorsukat figyelemmel kísérni. Fel kell(ene) hívni az illetékesek figyelmét a hatáskörükbe tartozó napórák értékére, hogy ne forduljanak elő a Diana utcaihoz hasonló esetek. Magyarországon kevés az igazán régi, tudománytörténeti jelentőségű napóra. Lassan pusztuló, sokszor bizony elhanyagolt napóráink időmérő szerepe minimális. Hogy számunkra mégis miért fontosak, úgy hiszem, nem kell külön taglalnom. Elég csak arra utalni, hogy általuk környezetünk is gazdagabb, emberibb. És végül egy tovább gondolható gondolat: vajon hány gyerek érdeklődése fordulna a csillagászat felé egy ép Diana utcai napórára látva?

MIZSER ATTILA